יא: הלוקח עובר חמורו פרק ראשון בכורות

דגנך אבר רחמנא ולא דגן עובר כוכבים. [יא] למאן דדרים במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סז.) דגנך ולא דגן עובד כוכבים [יב] פריך ספיר אמאי מעשרן דתבואה זו גדילה ומתמרחה כרשות עובד כוכבים וא"ת מאי קשה ליה הכא דלמא סגיגיה ליה כמ"ד מירות העובד כוכבים אינו פוטר ודגנך למעט מירות הקדש וכי תימא הא דפליגי במירות עובד כוכבים היינו [יג] בגדל כרשות ישראל אבל גדל כרשות עובד כוכבים ומרמינהו עובד כוכבי' [יד] פטור מכל מקום מאי קשיא דלמא בגדל כרשות ישראל וא"ל דמשמע ליה דאיירי בגדל כרשות עובד כוכבים אבל קונים דמנחות (דף סו:) מוכח דפליגי אפי' בגדל כרשות עובד כוכבים וי"ל דיתמה ליה לשנויי [טו] דהכא כגולי עלמא ומיהו קשה לאפילו [טז] הניא ליה מירות דעובד כוכבים פוטר מ"מ חייב לעשר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין [יז] וי"ל משמע ליה מדקאמר והן שלו אלמא לית ליה גזירה דבעלי כיסין דל"ל היה חייב ליתנו לכהן [יח] ואמאי מעשרן והן שלו וקשיא לאמוראי נמי מתרצא בהכי דלייק דקסבר מירות העובד כוכבים פוטר מדקאמר והן שלו דאי לאו פוטר אמאי מעשרן והן שלו לתיגיהו לכהן ומיהו [יט] קשה ליתני ואע"ג דאינו פוטר לא מחייב לימתב לכהן דל"ל קאמינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה ולמאן דאית ליה נמי גזירה [יט] בעלי כיסין דהיינו מאן דאית ליה מירות העובד כוכבים פוטר לא מיקמתבר [כ] למחייב ליתן לכהן טפי ממאן דאית ליה אינו פוטר [כא] ודמשמע בקמוץ בשמעתין דודאי מחייב לימתב לכהן דאמר אגב עובד כוכבים [כב] הני הוא כפירותיו ומשמע דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן היינו ודאי דלא מיקמתבר [כג] ברשות עובד כוכבים. פירש הקונטרס [כד] ישראל אדם של עובד כוכבים [כה] מי מחלק עובד כוכבים היינו מרימת עובד כוכבים מי מחלק ישראל אין זה לוקח עבדים וגרמה לפרס מרמינהו ישראל נרשות עובד כוכבים אחר שנקנתן ישראל [כו] והכי קא [כז] אמר הלוקח עבדים מן העובד כוכבים והן עכשיו ממורחין: **מעשרין** דאין קנין. [כז] תימה אפי' יש קנין מחייב לעשרן מדרבנן דכמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) בשמעתא דר"ש שזורי גבי לך קח מן העובד כוכבים ועשר עליו וכי תימא שרוצה לומר מיהו לחוריתא לרבותא אפי' [כח] הכי נמי דאיכא לחוריתא והא ממה נפשך לקוח פטור מדאורייתא כדמוכח פרק הפועלים (ב"מ דף פח:) מיהו לפירוש ר"ת [כט] דמפרש דהיינו דוקא לוקח אחר מירות אבל לוקח קודם מירות ומרחו מחייב וי"ל אפילו מפטר [ל] לוקח קודם מירות מדאורייתא מ"מ הוי רבותא ממה שהן שלו אע"פ שאין קנין ואין טעם לפטור [לא] מטעם הפקעה דחמור איסוריה טפי כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות לא.) [לב] ממה דפריך ולימא ליה לך קח מן העובד כוכבים (ומשני) דקא סבר אין קנין והוה ליה מן המיוחד על הפטור אע"ג דלקוח [לג] דדרבנן: **הרי** הן בחזקתן למעשר ולשביעית. משמע מכאן דסמכה עם הארץ חשודין על השביעית וכן [לד] פרק גולב הגזול (סוכה לט.) אין מוסרין דמי [לה] שביעית לעם הארץ ופ"ק דחולין (דף ו.) ואם תמר [לו] עשה לי משליחי מוסם לשאול ותכלין שבה מוסם שביעית וקשה מהגיה [לז] דמשאלת אמת חבר לאמת עם הארץ ומשאלת אמה לחבירתה החשודה על שביעית משמע דסמכה לא חשידי ובכתובות [לח] (דף כד.) פירשתי [לט]: **הא** הלפינהו ודאי בעי למיתבינהו לכהן. ולע"ג דשמעינן לרבי שמעון [מ] מירות העובד כוכבים פוטר מכל מקום חייב [מא] משום גזירה בעלי כיסין כדפריש"י לעיל: **טבלים שאתה** לוקח מן העובד כוכבים. משמע הכא דלוקח חייב [מב] מדאורייתא מדאינטריך קרא לפטור [מג] תרומת מעשר והקשה ר"מ מדקאמרינן פ' הפועלים (ב"מ פח: וסס) מבואה זרעך ולא לוקח ותירץ לוקח קודם מירות חייב מדאורייתא והא דאמרי' פ' ר' ישמעאל (מנחות סו:) תורמין משל עובדי כוכבים על גב [מד] (אלמא) מירות העובד כוכבים אינו פוטר לא בלוקח מן העובד כוכבים אחרי דלוקח ממורח אפי' מישראל פטור [מה] דאורייתא אלא בעובד כוכבים המוכר משלו על גב ישראל אחרי כתבן [תרומות פ"ג מ"ט] העובד כוכבים וכהותי שתרמו תרומתן תרומה [מו] ופרק בכל מערבין (ערובין ל:) גבי לוקח יין מבני הכותים [מז] אמר כי לית ליה גזירה דבאורייתא יש לפרס תרומת דגן מירום וילקח דאורייתא ואפילו מפטר כל לוקח ניחא נמי קושיא [מח] דשמעתין לוקח טבלים מן העובד כוכבים אחרי בעובד כוכבים המעשר פירותיו ונתן ללוי לא מיחייב לוי לימתב תרומת מעשר לכהן ומעשר דאורייתא היא אי אין קנין ומירות העובד כוכבים אינו פוטר [מט] ואי ל"ל מירות העובד כוכבים פוטר אפשר שהקדימו כבשלים [נ] ומתקיים שפיר טעמא דלעיל (מכח) דל"ל אתיא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה כלומר כמו שהמעשר שהעובד כוכבים מפרש ונותן ללוי לאין הלוי חייב ליתן ממנו [נא] תרומה לכהן כך כשקונה לו טבלים מן העובד כוכבים לפרש מעשר אינו חייב לתת ממנו תרומת מעשר לכהן אלא מפרישו והוא שלו דל"ל אתיא כו' דאי לאו הכי אע"ג דלוקח פטור מדאורייתא מ"מ היה חייב ליתן לכהן מדרבנן והיא דקאמרינן דכה (מנחות לא.). משמע כפירוש רבינו תם דפריך ולימא ליה קח מן העובד כוכבים ועשר עליו ומשני קסבר אין קנין והוה ליה מן המיוחד על הפטור ומדקרי ליה חייב משמע מדאורייתא ורש לומר מה [נב] (לגבי) דבר המעורב כרוב מולין הוי כמו חייב על הפטור מדע דה"ל קאמר תחם ולימא ליה קח מן הסוק ועשר עליו קסבר רוב עם הארץ אין מעשרין הן והוה ליה מן המיוחד [נג] על הפטור משמע אי אין מעשרין הוה ליה מן המיוחד על הפטור ואמאי והא דמאי [נד] דדרבנן ואם טבל מעורב כמולין דדרבנן אם

[יא] ממורחין. שנגמרה מלאכתן למעשר דמירות [יב] גמר מלאכה של תבואה כשמשוה את הכרי ומחליקו בארבה: **ואוקו אבי אמו כהן כו'.** רבותא קמ"ל דאע"ג דמכח ישראל קאמי דאיכא למימר מיתבינהו השתא לתרומה (ומעשר) לכהן כי היכי דהוה עביד ישראל קמא אפי' הכי כיון דיד כהן באמצע הוי כאילו הפרים הכהן האמצעי מהן התרומה והורים לישראל זה כל אחד בפני עצמו ומעשרן והכל שלו ומוכר התרומה לכהנים והוא הדין נמי אם לא נפלו לאותו כהן מישראל דתבואה כבר [יז] מיתיבא בכרומה אלא שאינה נותנה לכהן אחר אלא מפרישה ואוכלה: **מעוס** [יח] **דהוה מופרש וקאי.** כלומר שהשה מין אחד ומחמור מין אחר ואינו מחוסר מעשה הלכך הוי כאילו נפלו לו מבית כהן החמורים לעצמן והטלאים לעצמן: **אכל.** גבי [יט] תבואה דמחוסר הפרשה אימא כמי אלא הוכמו בבית כהן דמיין וחזרו לאיסורם הראשון ויתנם לכהן [כ]: **והן שלו.** התרומה עצמה ומוכרה לכהנים: **דגנך.** דיגונך. מה שאתה ממרח מייב בתרומה ולא מירות עובד כוכבים: **דאמרינהו ישראל** [כא] **מרשות עובד כוכבים.** שהיה ישראל אדם וקרקע של עובד כוכבים הוי: **למעשרו.** אם מעשרין הן [כב] אין חוששין שמא החליפן או בשביעית שמא החליפן בפירות שביעית שהיו צריכין להתעבר בשביעית: **כפירותיו.** של עובד כוכבים דודאי חלפינהו וצריך להפרים מהן מעשר. [כג] האי תנא סבר דאין מירות העובד כוכבים פוטר ופלוגתא היא במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:): **דמאי.** ספק חילפן ספק לא חילפן: **לאפרים כולי עלמא לא פליגי.** דאפי' לר' שמעון דאמר ספק חילפן לא אכיל טבלים שבמיתה הן ובעי אפרושי הכל דדמו לדמאי דעם הארץ דמפרים: **ובעי' מיתבינהו לכהן.** דקמן פריך הא דאמרן לעיל מעשרן והן שלו: **דמאי.** והמוליא מחבירו עליו הרמיה וישראל מוכר לכהן את התרומה והדמים שלו. והאי דמאי לא דמי לשאר דמאי שנתן לכהן אחד ממאה דהתם איכא טעמא דמפרש במסכת סוטה (דף מח.) משום דסבר עם הארץ לגוי הוא דפקיד רחמנא למיתב תרומת מעשר ולא לדידי אבל הכא דהיא פקיקא גופא דאיכא בתרומת מעשר איכא בתרומה גדולה: **לא שמעינא.** דרבי אלעזר: **מעשרן והן שלו.** ואוקימנא דאמרינהו ישראל נרשות עובד כוכבים: **בתרומה גדולה.** פליגי תנא קמא ורבי שמעון: **בתרומת מעשר.** והן שלו:

מתני'

[יב] כרשות ל"ק. [יג] [נעשין מז. ב"מ קח. מנחות לח.]. [יד] דמאי פ"ג מ"ב ע"ז נא.]. [טו] [מכלתין שיך פוד לע"ז.]. [יז] ע"ב שיך לע"ז. [יח] כרשות. ל"ק. [יט] לתנא דמ"ל מירות. ל"ק. [כ] משום נעלי. ל"ק. [כא] קאמר. ל"ק. [כב] כיצא דמייב לעבר מדאורייתא הן שלו. ל"ק. [כג] עבדה מעשליב. ל"ק. [כד] [ועפ"ע תוס' לקמן ל. ד"ה תתרי]. [כה] ל"ל נזירה משום. [כו] מתרומה. ל"ק. [כז] עובדי כוכבים. ל"ק. [כח] משמע דמירות. ל"ק. [כט] עובד המעורב. ל"ק. [ל] הפטור דאמתי והא דמתי דרבנן ומעל המעורב כתולין נמי דרבנן אם הוא מעורב כו' ל"ל הנאסר יש לתמוה ל"ק.

שיטה מקובצת

[א] ר"ש אומר דמאי. אורי"ר דהך דמאי אינו כשאר דמאי דעלמא דלא בני לפרישי תרומה גדולה ולא קאמי אלא דיש לו תורת דמאי דאין צריך ליתן לכהן כפי בתרומת דמאי דהמע"ה. תוס' חיצוניות: [ב] שבלים מפורחים מן העובד כוכבים מעשרן; [ג] מעשר אדכרתן מילתא: [ד] ישראל וגו' טבלין: [ה] דמירות הוא גמר: [ו] בהן נמי חייבת: [ז] משום דקא מוסרש: [ח] נבי תרומה דמחוסר: [ט] הן שלו אחושיתן שמא החליפו שיתחייב כדי להפרישי מעשר אחר ואם גדלו בשטיות ונעבבן עד שביעית אין: [י] מעשר ס"א וכגון דמרחינהו לפירות דעובד כוכבים ישראל מרשות עובד כוכבים ולענין שביעית כתבערין בשביעית הס"ד ומה"ד דמאי כו': [יא] עובד כוכבים בין למאן: [יב] עובד כוכבים בין למאן דדרייש דגנך ולא דיגון עובד כוכבים פריך: [יג] היינו היכא דגדל כרשות: [יד] עובד כוכבים לכו"ע פטור מ"מ מאי קושיא דלמא הבא בגדל כרשות ישראל ומיהו מצינו למימר דמשמע דתו' וי"ל נמתק: [טו] לשנויי בריש הדרכה כמ"ש ומיהו אכתי קשה דאפילו ס"ל מירות דעובד כוכבים: [טז] כיסין כדאמרינן במנחות ריש: [יז] לתן וא"כ אמאי מעשרן: [יח] ומיהו הא קשה דלישנו דאע"ג: [יט] גזירה דבעלי כיסין: [כ] מיסתבר דמחייב טפי: [כא] פוטר ומשמעתין דבסמוך משמע דודאי חלפינהו חייב דקאמר: [כב] תירוצו הרי הוא ליש ונמתק: [כג] ישראל מרשות עובד כוכבים: [כד] פירש הקונטרס שהישראל אדם. וז"ל תוס' חיצוניות ול"נ לרש"י דכיון שהיה אריסו של עובד כוכבים ויש לעובד כוכבים חלק שם פשיטא דהוי כמו מרחינהו עובד כוכבים ועוד וכי מירות הקדש ר"ל מירות ההקדש עצמו אלא הוי פירוש מירות ברשות הקדש וא"כ מרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים הוי כמו מרחינהו העובד כוכבים עצמו (הם שלו אעפ"י דהעובד כוכבים עצמו) וא"כ קשה כדפי' ע"כ לר"י דמרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים מיירי שלקחם ישראל מן העובד כוכבים בשבלים וא"כ מירתם עכ"ל ודיל הרא"ש ז"ל דמרחינהו ישראל וכו' פירש"י דיל שישראל אריס של עובד כוכבים ולא רצה לפרש כמו שמשמע פשטא דטוגיא שמירת הישראל תבואה העובד כוכבים משום דאכתי מקרי מירות העובד כוכבים כיון שהתבואה שלו אעפ"י שמירתה הישראל כי היכי דלא מיקרי מירות העובד כוכבים אם מירה עובד כוכבים תבואת ישראל וקשיא לפי' אי מחלק עובד כוכבים כו' כתוהב בתוס': [כה] לפי' דאי בחלק העובד כוכבים היינו מרחינהו עובד כוכבים ואי בחלק הישראל: [כו] ישראל מהעובד כוכבים מרחם והי"ק כו' עובד כוכבים שהם עכשיו: [כז] קנין וא"ת אפילו: [כח] הכי הם שלו אע"ג דחייב: [כט] ריח ניחא דמפרש: [ל] מפטר כל לוקח קודם מירות מדאורייתא כו' מ"מ הוי רבותא טפי מה שהן שלו ס"א כשאין קנין: [לא] לפטור מחמת הסקעה קדושת הארץ דחמיר: [לב] תיבת מפה נמתק: [לג] דלקוח הוי דרבנן: [לד] וכן בפ' לולב: [לה] דמי מירות שביעית: [לו] מהדיא דתנן בפ' הנזקין גבי משאלת אשת חבר לאשת עם הארץ קחני משאלת אשה: [לז] ובכתובות פ"ב פירשתי:

[לח] שמעון בר' ישמעאל מירות: [לט] חייב לעשר מדאורייתא מדאינטריך קרא לפטורי מליתן תרומת מעשר לכהן והקשה ר"מ כו' דלוקח קודם מירות: [מ] על של עובדי כוכבים ומשל עובד כוכבים כל של כל מירות העובד כוכבים חיבת אלמא ל"ש: [מא] פטור מדאורייתא אלא: [מב] תרומה א"נ בשלקח עובד כוכבים מישראל קודם מירות ומירתם עובד כוכבים וחזר ומכרה לישראל דאי משום תבואת זרעך לא מיפטר דתבואת זרעך קרינא ביה דישראל דזרע ובפ' בכל: [מג] דמחוסר דאמר כי כר' קרי בדאורייתא אע"ג דלקוח הוי דרבנן דאפילו מפטר כל לקוח מדאורייתא: [מד] דשמעתין דטבלים לוקח מן העובד כוכבים כר' נתן המעשר ללוי לא: [מה] פוטר דאפילו לל"ד חיבת ואי דלא: [מו] בשבלים ואפשר דעכשיו קיים שפיר טעמא דלעיל דא"ל אתינא חיבת מכח ל"ש: [מז] מפנו תרומת מעשר לכהן כמו בן כשקונה לוי כו' והפרישי מעשרו: [מח] לומר דלגבי דבר: [מט] דמאי מדרבנן ל"ע וכן בכל המעורב בחולין הוי דרבנן ואם הוא:

מסורת הש"ס

[ג] כרשות ל"ק. [ד] [נעשין מז. ב"מ קח. מנחות לח.]. [ה] דמאי פ"ג מ"ב ע"ז נא.]. [ו] [מכלתין שיך פוד לע"ז.]. [ז] ע"ב שיך לע"ז. [ח] כרשות. ל"ק. [ט] לתנא דמ"ל מירות. ל"ק. [י] משום נעלי. ל"ק. [יא] קאמר. ל"ק. [יב] כיצא דמייב לעבר מדאורייתא הן שלו. ל"ק. [יג] עבדה מעשליב. ל"ק. [יד] [ועפ"ע תוס' לקמן ל. ד"ה תתרי]. [טו] ל"ל נזירה משום. [טז] מתרומה. ל"ק. [יז] עובדי כוכבים. ל"ק. [יח] משמע דמירות. ל"ק. [יט] עובד המעורב. ל"ק. [כ] הפטור דאמתי והא דמתי דרבנן ומעל המעורב כתולין נמי דרבנן אם הוא מעורב כו' ל"ל הנאסר יש לתמוה ל"ק.

תורה אור השלם

1. ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו: דברים יח ד
2. ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר:

בסדרכו יח כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא מצית אישתעויי דינא: (ב) שם כלן בתרומת מעשר א"ל אדכרתן מילתא:

גליון הש"ם

גמ' **הא אתינא מכח גברא.** ע"ל מז ע"ב:

מוסף רש"י

דאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל. אם קנה עכו"ם קרקע בארץ, אין קנינו קנוי לפקיעה מקדושה שלא תחייב נמעשר ישראל הקונה ממנו מן הסתם לרוב לעשר (ערכין מז.). אצל העובד כוכבים כפירותיו. הרי הן כפירותיו. דאמר ליה לכהן קא אתינא לי. דודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן דקסבר אם הפקיד כהן פירותיו מעושרין ליכא למיחש שמא החליפן לו ומחזיר לו טבלים אלא אותן שהפקיד לו מחזיר לו. וכן לשביעית אם הפקיד לו פירות של שנת ששית ומחזיר לו בשביעית ליכא למיחש שהחליפן לו ומחזיר לו פירות שביעית שאסורין לו לאחוז בהן וצריכין ביעור לאחר שכלה לתיה. אלא אותן שהפקיד כידי מחזיר לו שלא היה רוצה להבשילו: אצל העובד כוכבים. אבל אם הפקיד אצל העובד כוכבים כשמחזירן לו הרי הן כפירותיו. יש להן דין כפירותיו של עובד כוכב' דאמרינן ודאי החליפן ומחזיר לו אחרים ודינן כפירות דאמרתינהו ישראל מרשות עובד כוכבים דקא בעי לאפרושי מניהו תרומה גדולה ולאיתיבה לכהן והשאר מעשר ראשון ותרומת מעשר מעשרן הן שלו: ר' שמעון אומר יש להן תורת דמאי דספק החליפן דספק לא החליפן הלכך מעשרין והן שלו דאפי' תרומה גדולה לא יהיב לכהן אלא מובנה ולהפרישי לתרומה גדולה דבולי עלמא לא פליגי דבעי לאפרושי כי פליגי ליתנה לכהן בתרומה גדולה לחוד קאמר תנא קמא כמה כבר. ודבי שמעון סבר דספק הוא אם החליפן אי לא הלכך בתרומה גדולה מפריש והן שלו ומוכרה לכהן: וקאמר לה להא שמעתא. דר"א: דלמא לא קשיא הא דדייק אביי דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן כאן בתרומה גדולה לחוד קאמר. והאי דאמר שמואל בר נתן מעשרן והן שלו בתרומת מעשר קאמר ולא בתרומה גדולה. א"ל אביי לרב דימי ודאי הוי בדקא משניה לי ודלמא כאן בתרומה גדולה וכאן בתרומת מעשר דבי ודאי חלפינהו דכולי עלמא דתרומה גדולה בעי למיתבה לכהן ולוקח טבלים מן העובד כוכבים דקאמר מעשרן והן שלו בתרומת מעשר קאמר דמעשר הוא מתרומת מעשר למיתבא לכהן (בכאנס"ר) ובדרש"ל דדרש ליה להאי קרא דטבלים שאתה לוקח מישראל כו': ואם מת. השה שהפרישו בשביל פטר חמור קודם שבא ליד כהן נהנה בו כהן דמעידנא דאפרשיה בדשותיה דכהן קאי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com